

Marlene Rosager Lund Pedersen
Postdoc, Center for forskning i Idræt,
Sundhed og Civilsamfund, Institut for Idræt
og Biomekanik, Syddansk Universitet

Evald Bundgaard Iversen
Lektor, Center for forskning i Idræt, Sundhed
og Civilsamfund, Institut for Idræt og
Biomekanik, Syddansk Universitet

Sammen om fritidsaktiviteter: Implementering af en styrket fritidsvejledning mellem skole og foreninger

Artiklen præsenterer en undersøgelse af implementeringen af en styrket fritidsvejledning på to skoler. Her ansættes en fritidsven på skolerne for at hjælpe med at inkludere børn i udsatte positioner ind i organiserede fritidsaktiviteter. Fokus ligger på at bygge bro mellem skole og fritid gennem øget samarbejde mellem fritidsvenner, skoleaktører, DIF get2sport, Odense Kommune og lokale foreninger. Formålet med artiklen er at undersøge aktørernes interesser, identificere centrale faktorer for et vellykket samarbejde og kortlægge, hvilke ressourcer der er nødvendige for at håndtere de udfordringer, som opstår undervejs. Data er indsamlet fra to workshops med aktørerne. Resultaterne kan understøtte fremtidige beslutninger og sikre, at indsatsen opfylder aktørernes behov og fremme inklusion af børn i organiserede fritidsaktiviteter.

Nøgleord: implementering, interesser, udfordringer, lokal samskabelse.

Baggrunden

Deltagelse i organiserede fritidsaktiviteter rummer en række muligheder for at fremme børns sundhed og trivsel samt deres evne til at indgå i positive fællesskaber (Elsborg et al. 2019; Harlow et al. 2020). Der er en skæv fordeling i børns deltagelse i fritidslivet, hvor socioøkonomisk baggrund, etnicitet og forældres engagement i foreningslivet har betydelig indflydelse på, hvor meget børn deltager i organiserede fritidstilbud (Jørgensen & Presiler 2021; Red Barnet 2020).

For at sikre børns deltagelse i fritidsaktiviteter, særligt børn fra lavere socioøkonomiske grupper og med anden etnisk herkomst end dansk, er der behov for at fokusere på, hvordan overgangen mellem skole og fritidsliv kan forbedres, så flere børn opnår en varig tilknytning til fritidslivet. De seneste år har der, bl.a. som følge af åben skole-lovgivningen (hvor skolen er åben over for sin omverden og arbejder sammen med eksterne aktører), været fokus på samarbejde mellem skoler og fritidsaktører (Levinsen et al. 2020). Dette har vist sig at være effektivt til at vække børns interesse for lokale fritidstilbud (Casey et al. 2014; Flindt & Østergaard 2019; Olson 2018; Schwamberger & Sinelnikov 2015).

I et litteraturstudie blev det undersøgt, hvordan der kan etableres et godt samarbejde mellem skoler og fritidsaktører. Resultaterne viste, at der er et stort potentiale i helhedsorienterede indsatser, hvor skole og foreninger samarbejder om at fremme børns deltagelse i organiserede fritidsaktiviteter (Kristensen et al. 2022). Flere studier foreslår, at man udvælger eller ansætter en brobygger, der har ansvar for at opbygge, koordinere og vedligeholde kontakter til fritidsaktørerne (Casto 2016; Olson 2018).

Derudover fremhæver andre artikler fordelene ved at rekruttere personer med dobbelt engagement i både skole- og fritidslivet. Den dobbelte tilknytning gør dem særligt egnet til at skabe en stærk forbindelse mellem skolen og de organiserede fritidsaktiviteter (DGI Fyn & Region Syddanmark 2007;

Høyer-Kruse et al. 2008). Samarbejdet/brøbygningen mellem skole og fritidsaktiviteter kan, alt efter forskningstraditionen, benævnes tværsektorielt samarbejde, samskabelse eller partnerskab (Casey et al. 2009; Ibsen & Levinsen 2019; Scheele et al. 2019).

Implementering af den styrkede fritidsvejledning

Indsatsen har til hensigt at implementere en styrket fritidsvejledning, hvor et samarbejde mellem skolen og organiserede fritidsaktiviteter skal sikre, at hjælpe børn i udsatte positioner¹ ind i organiserede fritidsaktiviteter. De organiserede fritidsaktiviteter organiseres af de folkeoplysende foreninger.

¹ Når vi i projektet bruger udtrykket, børn i udsatte positioner henviser dette til børn, som lever i økonomisk, socialt eller sprogligt sårbare positioner, og som derfor har en forhøjet risiko for ikke at deltage i fritidsaktiviteter på lige fod med andre børn. Det kan eksempelvis være børn fra familier med lav indkomst, begrænset netværk, lavt uddannelsesniveaue eller børn, der bor i udsatte boligområder.

Det er ønsket at prøve en styrket fritidsvejledning i form af en *fritidsven*, der er en slags ressourceperson/brøbygger/nøgleperson – kært barn har mange navne. En fritidsven fungerer som en brobygger mellem skolen og foreningerne. I denne pilotafprøvning er der blevet ansat en fritidsven på to skoler i Odense Kommune, der er præget af en høj andel af børn med anden etnisk herkomst og forældre med lav socioøkonomisk status.

Fritidsvennens rolle er at bygge bro mellem skolen og de lokale foreninger for at få flere børn engageret i fritidsfællesskaberne – med henblik på at styrke deres trivsel og sundhed. Indsatsen er designet som et samskabelsesinitiativ, hvor fritidsvennerne, de to skoler, Odense Kommune, DIF get2sport² og de lokale foreninger deltager. Samskabelse, er den danske betegnelse for termen "co-production".

Samskabelse er en måde, hvorpå den offentlige sektor – i dette tilfælde skolen og kommunen – kan trække ressourcer fra civilsamfundet – i dette tilfælde foreningerne – ind i prioritering, planlægning og produktion af velfærden. Samskabelse som begreb favner bredt, men er i denne artikel brugt som betegnelse for samarbejdsrelationen mellem offentlige og frivillige aktører, hvor man søger at fremme samarbejdet mellem disse aktører (Ibsen 2020; Lundgaard-konsulenterne 2011; Aarup 2010). Denne form for samskabelse betegnes som *lokal samskabelse*, idet samarbejdet er knyttet til et specifikt geografisk område og involverer flere aktører, der deler en fælles interesse i at få flere børn med i fritidsfællesskaberne (Agger & Jensen 2021).

Ungdomsskolen i Odense Kommune har registreret, at der på de to deltagende skoler, Rosengårdskolen og Ejerslykkeskolen er en lav deltagelse i organiserede fritidsaktiviteter. Deltagelsen er lav på disse to skoler, og det er særligt udfordrende at hjælpe børn i udsatte positioner ind i fritidslivet (UngOdense 2022). Undersøgelser har vist, at i disse grupper er det ofte vanskeligt at øge deltagelsen i fritidsaktiviteter (Jørgensen & Presler 2021; Red Barnet 2020).

Derfor har denne indsats til formål at understøtte, at flere børn fra de to skoler deltager i og fastholdes i fritidsaktiviteter.

Artiklens formål er at undersøge aktørernes interesse for at deltage i samarbejdet, der handler om at implementere den styrkede fritidsvejledning, som skal få flere børn med i fritidsfællesskaberne. Derudover har artiklen til formål at identificere de centrale faktorer, der bør indtænkes for at sikre et vellykket samarbejde i indsatsen. Desuden har artiklen til hensigt at undersøge, hvilke ressourcer foreningerne har behov for, og hvordan de øvrige aktører kan bidrage hertil. Undersøgelsen af disse faktorer er vigtig for at sikre, at den styrkede fritidsvejledning ikke blot iværksættes, men også bliver bæredygtig.

Teoretisk ramme

I denne artikel anvendes Søren C. Winters integrerede implementeringsmodel. Den tilbyder et perspektiv på, hvordan politiske tiltag gennemgår forskellige faser fra formulering til implementering, og hvordan samarbejdet mellem aktører påvirker processen. Modellen beskriver tre faser: 1) formulering og design af politik, 2) implementeringsprocessen og 3) implementeringsresultater. Den belyser, hvordan forskellige aktører kan påvirke både selve implementeringen og de opnåede resultater (Winter & Nielsen 2008).

Modellen er baseret på antagelsen om, at hvis aktørerne (fritidsvennen, kommunen, DIF get2sport, skolen og foreningerne) og målgruppen (børnene) har de nødvendige evner og interesser/vilje, og der samtidig gives muligheder (kapacitet), vil implementeringen blive vellykket. Tildelingen af ressourcer til implementeringskapacitet er en vigtig del af politikdesignet. Man kan ikke forvente resultater, hvis der ikke er afsat midler til dette (Winter & Nielsen 2008).

I den første fase, *formulering og design af politik*, handler det om, hvordan indsatsen er planlagt og udformet. I dette tilfælde drejer det sig om indsatsen med styrket fritidsvejledning, som skal hjælpe flere børn ind i fritidsfællesskaber (det er målet). Det indebærer, at man har udvalgt de relevante aktører og fastlagt et fælles mål om at implementere den styrkede fritidsvejledning.

2 DIF get2sport er et initiativ fra Danmarks Idrætsforbund, der har til formål at fremme idrætsdeltagelse blandt børn og unge i socialt udsatte boligområder i Danmark.

I den anden fase, *implementeringsprocessen*, handler det om, hvordan politiske tiltag omsættes til praksis. Implementering af politiske initiativer involverer ofte flere organisationer og myndigheder, hvilket fører til interorganisatorisk implementeringsadfærd (Winter & Nielsen 2008). I dette projekt befinder aktørerne – fritidsvennen, kommunen, DIF get2sport, skolen og foreningerne – sig i implementeringsprocessen under kategorien interorganisatorisk implementeringsadfærd, eftersom de forskellige aktører samarbejder om at koordinere og udføre initiativet. Winter og Nielsen (2008) fremhæver, at aktørernes interesser er en vigtig faktor, der påvirker deres implementeringsadfærd og samarbejde. Disse interesser kan enten fremme eller hæmme implementeringen, og derfor er det relevant at forstå aktørernes forskellige interesser. For at opnå succes behøver interesserne ikke at være ens, men de skal være komplementære, så ressourcerne kan anvendes til at imødekomme de forskellige behov (Winter & Nielsen 2008).

Disse problemstillinger bidrager til at besvare artiklens formål. Ved at undersøge aktørernes interesser, centrale samarbejdsfaktorer og resourcebehov får vi en dybere forståelse af, hvad der kræves for at skabe bæredygtige rammer for samarbejdet og brobygningsforløbet mellem skolen og foreningerne. Dette kan informere fremtidige tiltag og styrke indsatsen for at fastholde børn i fritidsaktiviteter.

Implementeringsmodellens tredje fase, implementeringsresultater, uddybes senere i artiklen.

Med afsæt i det overordnede formål fokuserer denne artikel på den anden fase i *implementeringsmodellen*, *implementeringsprocessen*. Det undersøges, hvilke faktorer der er centrale for at lykkes med implementeringen af den styrkede fritidsvejledning. På den baggrund opstilles følgende problemstillinger:

1. Hvilke interesser har aktørerne i at deltage i samarbejdet om implementeringen af fritidsvejledningen?
2. Hvilke faktorer er afgørende for et vellykket samarbejde om implementeringen af den styrkede fritidsvejledning?
3. Hvilke ressourcer har fritidsforeningerne behov for, og hvordan kan de andre aktører bidrage til opfyldelsen af disse behov?

METODE

Deltagere

Deltagerne i artiklen er aktørerne fra den lokale samskabelsesgruppe – herunder fritidsvenner, skoleaktører, DIGF get2sport, Odense Kommune og lokale foreninger – som skal samarbejde om udformningen og implementeringen af den styrkede fritidsvejledning.

Gruppen består af lokale aktører fra de to distrikter, der ligger tæt på de to skoler og tæt på hinanden. Aktørerne blev udvalgt ud fra et ønske om at inkludere en række forskellige fritidsaktiviteter samt ud fra aktørernes lyst til at deltage. Desuden var det vigtigt, at aktørerne geografisk lå tæt på skolerne for at etablere et bæredygtigt samarbejde (Engdal et al. 2023; Ibsen 2020). Se figur 1 for et overblik over de involverede aktører.

Aktørgruppe	Deltagere
Skoler	2 fritidsvenner (én fra hver skole) 1 skoleleder 1 viceskoleleder 2 afdelingsledere fra børneafdelingen (én fra hver skole)
Foreninger	1 spejderforening (1 person) 2 fodboldforeninger (én repræsentant fra hver klub) 1 bordtennisforening (2 personer) 1 gymnastikforening (1 person) 1 karateforening (1 person) 1 basketballforening (1 person)
Kommune	2 repræsentanter fra fritidsområdet
DIF get2sport	2 repræsentanter
Syddansk Universitet	4 personer (facilitator, observatør og referenter)

Figur 1. Overblik over aktørerne i den lokale samskabelsesgruppe.

Data

I udviklings- og innovationsprocesser er det vigtigt at inddrage relevante aktører tidligt. Teorien om co-production understreger vigtigheden af deltagelse i co-initiative- eller co-design-fasen, da samarbejdet risikerer at fungere dårligere, hvis nogle parter først involveres i co-implementation-fasen (Voorberg et al. 2015). Der findes forskellige definitioner af, hvad en workshop som metode kan og gør, men det er et format, der fungerer som et "well-used collaboration format" (Pink et al. 2017). Workshopformatet er designet til at være involverende og have fokus på deltagernes erfaringer, input og idéer (Brandt & Messeter 2004; Wates 2002; Ørngreen & Levinsen 2017).

Formålet med at anvende workshops som metode er at indhente inspiration og udvikle mulige løsninger gennem aktiv deltagelse – sammen med aktørerne. Vi ønskede at bygge bro mellem skoler og foreninger og få deres aktive deltagelse og input, og derfor valgte vi workshops som metode. Data blev indsamlet gennem to workshops, hver af tre timers varighed, der fandt sted i starten og slutningen af september 2024 på de to skoler med deltagelse af alle aktørerne i samskabelsesgruppen. Første forfatteren til denne artikel faciliterede de to workshops, som indeholdt forskellige øvelser.

Eksempelvis skulle aktørerne skrive på Post-it-sedler undervejs for at fremme dialog og idéudvikling. Sessionerne blev optaget med diktafon til efterfølgende analyse, og en studentermedhjælper tog noter undervejs.

Metodiske overvejelser

Anvendelsen af workshops som datagenererende metode er valgt med henblik på at skabe en ramme, hvor aktørernes perspektiver ikke blot indsamles, men udvikles og artikuleres i en fælles refleksionsproces. Denne samskabende og praksisnære tilgang har indfanget den viden, der opstår i mødet mellem forskellige faglige positioner og erfaringer, og som er tæt knyttet til deltagernes praksis. Herved understøtter metoden ikke blot indsigtsgenerering, men også en fælles begrebsdannelse og idéudvikling på tværs af sektorer (Brandt & Messeter 2004; Wates 2002; Ørngreen & Levinsen 2017).

Metoden rummer dog visse begrænsninger, som kan have betydning for validiteten og overførbareheden (Darsø 2001; Ørngreen & Levinsen 2017). En af udfordringerne ved den valgte dataindsamlingsmetode vedrører repræsentativitet. Deltagerne udgjorde de aktører, der allerede indgik i samskabelsesgruppen. Det indebærer, at datamaterialet i højere grad afspejler synspunkter fra særligt engagerede deltagere, der gerne vil samarbejde om at få børn i udsatte positioner ind i fritidsfællesskaberne.

En anden metodisk overvejelse knytter sig til facilitatorrollen. Artiklens forfatter faciliterede de to workshops, hvilket muliggjorde løbende tilpasning, men samtidig introducerede en potentiel bias.

Facilitatorens tilstedeværelse og interaktion med aktørerne kan have påvirket både dialogens retning og deltagernes udsagn. Eksempelvis gennem implicite forventninger, som de følte, at de skulle leve op til, selektiv respons og styringen gennem øvelserne. Denne dobbeltrolle kan have påvirket datakvaliteten. Af hensyn til validitet blev begge workshops dog optaget med diktafon, og der blev samtidig skrevet noter af en referent, der udelukkende havde denne rolle i de to workshops (Ørngreen & Levinsen 2017). Denne form for datatriangulering tjener til at understøtte pålideligheden af det empiriske grundlag og reducere afhængigheden af facilitatorens umiddelbare tolkning. Datamaterialet skal forstås som et situeret vidensbidrag, der giver indblik i aktørers erfaringer, idéudvikling og refleksion i en specifik implementerings- og innovationsproces.

Dataanalyse og fortolkning

I denne artikel lægges der vægt på at udforske aktørernes interesse i at deltage i samarbejdet om implementeringen af den styrkede fritidsvejledning samt på at identificere dels de faktorer, der er centrale for at sikre et succesfuldt samarbejde, dels hvilke ressourcer foreningerne har behov for. Materialet fra workshoppen er i denne artikel kodet ud fra disse temaer, som i det følgende vil blive behandlet hver for sig og til sidst vil bidrage til at besvare artiklens formål.

Analysen er bygget op omkring problemstillingerne med de tilhørende temaer. Således er analyseafsnittet opstillet på følgende måde:

Problemstillinger	Temaer
1. Hvilke interesser har aktørerne i at deltage i samarbejdet om implementeringen af fritidsvejledningen?	Aktørernes interesser
2. Hvilke faktorer er afgørende for et vellykket samarbejde om implementeringen af den styrkede fritidsvejledning?	Centrale faktorer i samarbejdet
3. Hvilke ressourcer har fritidsforeningerne behov for, og hvordan kan de andre aktører bidrage til opfyldelsen af disse behov?	Ressourcer: · foreningernes behov · ressourcebanken

ANALYSE

Denne del af analysen undersøger, hvad aktørerne anser som vigtigt for samarbejdet om implementeringsprocessen af den styrkede fritidsvejledning. Herefter vil denne empiri blive sammenholdt og diskuteret i relation til artiklens afsluttende diskussion.

Aktørernes interesser

På tværs af foreningerne tegner der sig et billede af tre overordnede interesser i at deltage i samarbejdet om at få flere børn ind i fritidsaktiviteterne. For det første fremhæver flere foreninger ønsket om at skabe fællesskab for børnene. De ser det som en vigtig drivkraft at tilbyde børnene et trygt og inkluderende miljø, som kan bidrage til at styrke deres trivsel. På Post-it-sedler i workshoppen skrev flere, at deres motivation for at indgå i samarbejdet var ønsket om at skabe positive fællesskaber, som kunne styrke børnenes trivsel. For det andet nævner foreningerne et ønske om at tage et samfunds- og socialt ansvar:

”Det er en del af vores formål at tage ansvar i samfundet” (observationsnote, forening 1). De ønsker at bidrage til børns udvikling og trivsel som en del af deres engagement i samfundet. For det tredje er der en interesse i at tiltrække flere medlemmer til foreningerne.

Dette handler om at sikre foreningernes økonomi og langsigtede overlevelse ved at tiltrække flere børn til deres aktiviteter, som en forening siger: “[...] at skaffe flere børn og unge som medlemmer”

(observationsnote, forening 1).

Ser vi på tværs af de andre aktører (skolen, kommunen og DIF get2sport), er der tre gennemgående interesser og bevæggrunde, som ligner dem, der er nævnt ovenfor. Den første interesse er fællesskab i forhold til at give børnene adgang til positive fællesskaber, hvor de kan opbygge positive relationer. Det fremgår af følgende citat: ”At give dem [børnene] positive fællesskaber i foreningen, giver bedre trivsel i skolen” (skole 1, skoleleder). Den anden interesse handler om at give børnene lige muligheder for at være en del af foreningslivet, herunder at sikre, at de har adgang til fritidsaktiviteter uanset deres baggrund, økonomiske situation, etnicitet eller sociale udfordringer: ”Idræt skal være tilgængeligt for alle” (DIF get2sport 1). Den sidste generelle interesse blandt de andre aktører handler om at kunne være med til at styrke børnenes sociale, mentale og fysiske udvikling. Ved at blive inkluderet i foreningslivet får børnene mulighed for at udvikle sunde vaner og opleve en positiv indflydelse på deres skolegang og generelle udvikling:

”Stærk fritid fører til bedre trivsel og bedre skolegang”

(kommunemedarbejder 2).

På den ene side er der således sammenfaldende mål mellem foreningerne og de øvrige aktører; men på den anden side har foreningerne også nogle specifikke foreningsinteresser.

Centrale faktorer i samarbejdet

Af datamaterialet fremgik det, at når skoler og foreninger skal samarbejde, er det vigtigt at medtage en række faktorer, der kan sikre, at samarbejdet bliver både bæredygtigt og meningsfuldt for alle parter. Aktørerne fremhævede flere vigtige aspekter, som kan styrke samarbejdet og skabe en bedre kobling mellem skole- og fritidsaktørerne. Nedenfor præsenteres de faktorer, som aktørerne identificerede som essentielle for et vellykket samarbejde:

For det første nævnte de, at det er vigtigt at fokusere på smidige overgange i samarbejdet mellem skole og fritidsforeninger.

3 At være foreningsparat indebærer, at man tilegner sig de nødvendige kompetencer til at forstå, indgå i og navigere inden for foreningslivets normer og strukturer.

Som en fra en af skolernes ledelser siger: ”Det er vigtigt at medtænke, at overgange er mere smidige, så børnene ikke skal hjem igen [...] Der skal skabes en tryk overgang for børnene, og der skal tages hånd om børnene fra skolens side, da de kender børnene bedst.” Dette kunne fx være, at man finder en løsning, hvor foreningsaktiviteten starter tidligere i SFO-tiden, især i begyndelsen, hvor børnene skal støttes i at deltage regelmæssigt for at opbygge en god rutine og tilknytning til aktiviteterne.

Omvendt omtales det også som et dilemma, at de frivillige foreninger ofte kun har mulighed for at afholde aktiviteterne i eftermiddagstimerne. Det er derfor vigtigt, at dette tages med i aktørernes overvejelser: Skal man rekruttere frivillige, der kan være til stede tidligere på dagen, eller skal det pædagogiske personale se efter børnene i SFO-tiden, indtil de frivillige får fri? En anden løsning, der også nævnes i workshoppen, er et ønske om et lokale, en café eller et andet sted, hvor eleverne kan gå hen direkte fra skolen for derefter at gå videre til den konkrete forening. En forening udtaler også, at det vigtigste for dem er en glidende overgang for børnene:

”Jamen, det vigtigste for os, det er en glidende overgang. Hvis børnene først er kommet hjem og sidder bag skærmen, så er det ikke til for mig at rive dem ud igen. Medmindre forældrene siger, at de skal. Det skal helst være frivilligt og sjovt for dem [børnene], for så bliver de også i klubben”
(forening 3).

De andre foreninger bakker op om dette og nævner yderligere, at hvis der er tale om udsatte børn, får de ikke nødvendigvis opbakning hjemmefra: ”Hvis de [børnene] så netop er svage og sårbare, så er der måske ikke nogen forældre, der sørger for det, så er det svært” (forening 5).

For det andet blev økonomi og ressourcer omtalt som en central udfordring, der skal håndteres i samarbejdet. Der er behov for at sikre økonomisk støtte til kontingenter, udstyr og andre nødvendigheder, som børnene har brug for. Ifølge aktørerne er den langsigtede planlægning og budgettering vigtig for at skabe bæredygtige løsninger, der kan opretholde fritidsaktiviteterne og sikre, at der er midler til fornyelse og vedligeholdelse af udstyr.

For det tredje blev forældreopbakning og frivillighed fremhævet som essentielle elementer i samarbejdet. Forældrenes aktive engagement spiller en vigtig rolle for børnenes deltagelse og fastholdelse i fritidsaktiviteter. En fritidsven blev nævnt som en mulig løsning, der kan spille en afgørende rolle ved at præsentere foreningernes tilbud ved forældremøder og åbne arrangementer. Der kan være en udfordring med forældreopbakning og engagement, hvilket kan skyldes forældrenes begrænsede ressourcer, både i form af tid og økonomi. Når der mangler støtte fra hjemmet, kan det blive sværere for børnene at deltage regelmæssigt i fritidsaktiviteter. Som en forening udtaler:

”Så synes jeg, at det er ekstra svært at få dem [de udsatte børn] til at møde op hver gang og komme afsted, fordi de måske ikke har nogen voksne, der siger, at nu er klokken kvart i fem, nu skal du afsted”
(forening 1).

Hvad angår denne målgruppe italesætter aktørerne, at det er særligt vigtigt med en fritidsven, som kan støtte op. Samtidig blev det påpeget, at mange frivillige trænere og ledere i foreningerne ikke nødvendigvis har en pædagogisk baggrund, hvilket kan gøre det vanskeligt at håndtere udsatte børn eller børn med særlige behov, der kan kræve en ekstra støtte for at lære foreningernes normer og kulturer. Det er således vigtigt at medtænke børnenes parathed til at deltage i foreningslivet.

Her nævnte aktørerne, at skolerne bør spille en aktiv rolle i at hjælpe børnene med at blive foreningsparate³. Dette kan blandt andet opnås ved at integrere foreningsaktiviteter i skolens undervisning og dagligdag, fx gennem idrætsundervisning, hvor aktiviteterne fra foreningerne inddrages.

For det fjerde blev det drøftet, at det var vigtigt at medtænke, at træningen var for alle, så alle børn får udfordringer, men samtidig føler sig inkluderet. Som en aktør udtaler:

**”Idræt skal være tilgængeligt for alle
[...] og skal favne bredden”**
(DIF get2sport 1).

Deltagerne understregede vigtigheden af at sikre, at der er aktiviteter for alle børn, uanset deres niveau.

For det femte er ansvarsfordeling, ledelse og samarbejdsstruktur afgørende for, at samarbejdet fungerer. Da skole og fritid ikke altid hænger naturligt sammen, kræver det en bevidst indsats at bygge bro mellem de to verdener. Her nævner en skoleleder blandt andet: ”Det er vigtigt at have en klar ansvarsfordeling. Hvad er det, vi som skoler leverer, og hvad forventer klubben, altså som en slags kontrakt” (skoleleder). En fritidsven, der kan fungere som bindeled mellem skole og forening, blev set som en nøgleperson i forhold til at skabe en tryk overgang for børnene. Deltagerne påpegede, at chancerne for succes i samarbejdet øges betydeligt, hvis der er en person med relationer til begge sider, der kan hjælpe med at formidle aktiviteterne og sikre en god kommunikation mellem skole, forældre, foreninger og fritidsvenner. Disse vigtige elementer, der skal medtænkes i et samarbejde mellem skole og foreninger, er gengivet i en forenklet form i figur 2.

Vigtige elementer i samarbejde mellem skole og foreninger

Overgange og tryghed

- Skab en tryk overgang fra skole til klub/forening.
- Opfølgning på opstart – hjælp til at komme 3. og 4. gang.
- Overgangsperioder mellem skole og fritid.

Økonomi og ressourcer

- Økonomisk støtte til kontingent, udstyr og arbejde i skoletiden.
- Planlægning af ressourcer til slitage på udstyr.
- Langsigtet planlægning og budgettering.

Forældreopbakning og frivillighed

- Aktiv forældreopbakning, men er svært med denne målgruppe.
- Aflastning af frivillige og opsamling af udsatte børn.
- Forståelse for, at frivillige ikke nødvendigvis har pædagogisk baggrund.

Kultur og foreningsparate

- Hjælp børn med at blive foreningsparate.
- Skolen bør understøtte foreningskulturen i deres kerneopgave.
- Vær opmærksom på forskellige kulturer og ”koder” i skolen og foreningen.

Træning og holdstruktur

- Træningstider skal koordineres med skolens og forældrenes praksis/hverdag.
- Sørg for et holdniveau, der samler bredden, men udfordrer alle.

Ansvar og ledelse

- Klar ansvarsfordeling mellem skole og forening.
- Ledelsesopbakning – nogen skal tage ansvar og være til stede.
- Skab klare og sikre kommunikationsveje mellem parterne.
- Repræsenter alle elevers interesser i samarbejdet.

Figur 2. Vigtige elementer i samarbejdet mellem skole og foreninger.

RESSOURCER

Foreningernes behov

Under workshoppen fik foreningerne mulighed for at dele deres erfaringer og udtrykke, hvilke ressourcer de ser som afgørende for samarbejdet. Gennem en åben dialog fremhævede de en række behov, der med fordel kan imødekommes for at sikre en stærkere tilknytning mellem skoler og fritidsaktiviteter samt for at kunne fastholde børnene i deres tilbud. Nedenfor præsenteres disse i centrale punkter, som foreningerne fremhævede som nødvendige for at kunne udvikle og vedligeholde deres aktiviteter på længere sigt:

Når sæsonen begynder, vil foreningerne gerne holde et opstartsmøde sammen med skolerne, hvor planer og mål for den kommende sæson planlægges. Denne struktur skaber et fundament, hvor begge parter aftaler rollefordeling, ansvarsområder og opgaver.

Derudover ser foreningerne også et behov for en støtteordning for at fastholde børnene i aktiviteterne. Dette kan omfatte økonomisk støtte, engagerede skolemedarbejdere, der selv deltager i aktiviteterne, og opfølgning på børnene, så de fastholdes. Foreningerne understreger vigtigheden af, at det pædagogiske personale har kontakten til børnene. En forening nævner: "Det er svært at fastholde dem [børnene], fordi vi har ikke nogen pædagogiske ansatte til at fange børnene op. Vi er jo en klub, hvor de kan komme og spille, og det kan de gøre fra klokken 17 til kl. 19. Og vi kan ikke fange dem op eller få fat i dem" (forening 3).

Når børnene først er blevet introduceret til aktiviteterne, er opfølgning på børnenes engagement vigtigt. Foreningerne foretrækker en aktiv indsats for at følge op på børn, da dette kan hjælpe med at fastholde dem på længere sigt og sikre, at de trives.

Foreningerne ønsker desuden øget synlighed, hvad angår deres aktiviteter, både i skolemiljøet og lokalsamfundet. En forening udtaler:

"Der ønskes mere synlighed omkring de forskellige klubber [...] Det kan fx være idrætslærere, som står for turneringer både i undervisningen og pauserne, hvor der eksempelvis kan lægges tilmeldinger ud"
(forening 3).

Foreningerne oplever synlighed gennem arrangementer og på sociale medier som relevante kanaler til at skabe opmærksomhed om deres aktiviteter.

Foreningerne fremhæver, at involvering og engagement fra både skolen og forældrene er vigtigt for at opnå succes. De peger på, at arrangementer, hvor foreninger kan møde både børn og forældre direkte, er en god måde at styrke relationerne og skabe personlig kontakt.

Fleere af foreningerne nævner, at det er vigtigt at medtænke økonomiske ressourcer. Her nævnes det, at der er behov for økonomisk støtte til at sikre et flerårigt samarbejde med skolerne og til indkøb af nødvendige materialer og udstyr. En forening fremhæver "økonomi til at lave flerårige aftaler" (forening 6). Dette er essentielt for både opstart og løbende drift.

Foreningerne står også over for udfordringen med at tiltrække engagerede frivillige, der kan hjælpe med at drive aktiviteterne. Her kan skolen og fritidsvennen være en hjælp til at opfordre og engagere forældre og andre interesserede til at deltage som frivillige.

Endelig er faciliteter og lokaler en vigtig ressource for foreningerne. Nogle foreninger har svært ved at finde egnede faciliteter, hvor børnene kan dyrke deres aktiviteter. Her nævnes det fx, at et tæt samarbejde med skolerne om at bruge deres lokaler uden for skoletiden kan være en løsning, der styrker båndet mellem skole og fritidstilbud.

Foreningerne nævner i afsnittet en bred vifte af ressourcer – både økonomiske, menneskelige og

fysiske – der er nødvendige for at kunne skabe et engagerende og fastholdende fritidstilbud til børnene.

Dette er forenklet i figur 3, der ifølge aktørerne viser foreningernes behov og ressourcer.

Figur 3. Foreningernes behov og ressourcer ifølge aktørerne.

Ressourcebanken

Under workshoppen blev deltagerne bedt om at identificere de ressourcer, de kunne bidrage med i et samarbejde med foreningerne. Hver aktør – kommunen, skolen, DIF get2sport og fritidsvennerne – pegede på forskellige ressourcer, de kunne bringe ind i et fælles samarbejde. Disse ressourcer spænder fra økonomisk støtte og politisk indsigt til pædagogisk faglighed og relationer til børnene.

I figur 4 præsenteres bidragene fra hver aktør, som samlet set kan styrke foreningernes arbejde og samarbejdet.

Kommune

Kommunal viden:

- Puljer og steder, hvor man kan søge midler
- Adgang til kommunale og politiske dagsordener, der kan støtte foreningen

Skolen

Ressourcer og samarbejde:

- Økonomiske ressourcer og fritidsvenner
- Samarbejde og kendskab til familierne og forældre
- Faglig sparring og lærere/pædagoger.
- Lokaler og udstyr

DIF get2sport

Viden og ressourcer:

- Information om målgruppen
- Netværk og økonomisk støtte
- Forældrehåndtering og hjælp til praktiske opgaver
- Eksponering på sociale medier
- Rekruttering af børn til aktiviteter

Fritidsven

Individuel støtte:

- Nært forhold til det enkelte barn
- Hjælp til økonomisk støtte
- Adgang til AULA for kontaktinformationer. Brobygning mellem fritidsaktiviteter, SFO og skole (kontakt til forældre)
- Transport og evt. følgeskab 2-3 gange
- Stort netværk

Figur 4. Bidragene fra aktører.

Diskussion

Analysen viser, at samarbejdet mellem skoler, foreninger, kommunen og DIF get2sport har potentiale til at skabe stærke og inkluderende fællesskaber for børn ved at sikre deres deltagelse i fritidsaktiviteter. Dette samarbejde er dog ikke uden udfordringer. Når vi ser på aktørernes ressourcer, interesser og udfordringer i samarbejdet, fremtræder et komplekst billede, der indikerer både betydelige potentialer og forhindringer for implementeringen af fritidsvejledningen. En central problemstilling er, hvordan man opnår en bæredygtig implementering af fritidsvejledningen, der ikke blot fungerer på kort sigt, men også understøtter børnene og foreningerne i det lange løb.

For at få en dybere forståelse af dette samspil inddrages Søren C. Winters integrerede implementeringsmodel. Modellen giver indsigt i, hvordan politiske tiltag – såsom fritidsvejledningen – kan formuleres og implementeres, og hvordan de involverede aktørers interesser, ressourcer og adfærd påvirker denne proces. Winters model fungerer som en teoretisk ramme for at analysere både styrkerne og udfordringerne i samarbejdet. Dermed belyses det, hvordan de eksisterende ressourcer kan udnyttes, og hvilke områder der kræver yderligere opmærksomhed for at sikre en succesfuld implementering.

Fælles interesser som fundament for samarbejde

Ifølge Winter og Nielsen er organiseringen af samarbejdet, som er baseret på enten marked, netværk eller hierarki, et parameter for implementeringens succes (Winter & Nielsen 2008). På tværs af aktørerne – foreningerne, skolen, kommunen og DIF get2sport – er der en høj grad af konvergens i deres interesser i at deltage i samarbejdet. Det indikerer, at der er tale om et netværksbaseret samarbejde, hvor der overordnet set er en fælles forståelse af projektets mål. Alle aktørerne ønsker at fremme børns trivsel ved at inkludere dem i positive fællesskaber. Ifølge Winter og Nielsen er det vigtigt, at aktørernes interesser er konvergerende, om end ikke identiske, for at sikre implementeringens succes. Denne fælles drivkraft til at skabe et trygt og inkluderende miljø for børnene udgør et stærkt fundament for samarbejdet, men det er vigtigt, at der fortsat lægges vægt på at opretholde konvergens i aktørernes interesser.

Selvom aktørernes interesser her er konvergerende, er det vigtigt, at der også tages højde for de små forskelle i deres interesser og behov. For eksempel ønsker foreningerne at tiltrække flere medlemmer. Hvis ikke foreningernes økonomiske overlevelse og behov for frivillige bliver imødekommet, kan de miste interessen for at deltage i samarbejdet, hvilket ifølge Winter og Nielsen (2008) vil hæmme implementeringen af indsatsen.

Ibsen & Levinsen (2019) argumenterer ligeledes for, at økonomisk støtte er vigtigt for foreningernes engagement, hvilket understøtter behovet for økonomi i samarbejdet. Et konkret eksempel på dette kan være, at der opstår en barriere for børn fra lavere socioøkonomiske baggrunde, hvis foreningerne ikke får støtte til transport eller praktisk hjælp. Scheele et al. (2019) fremhæver netop transport som en væsentlig barriere for børns deltagelse i fritidsaktiviteter, hvilket yderligere understreger behovet for, at disse logistiske udfordringer adresseres. I dette tilfælde vil foreningernes kapacitet til at rumme børnene være begrænset, og, som Winters teori påpeger, kan en manglende kapacitet føre til, at aktører mister interessen, hvilket skader det overordnede mål med indsatsen. Det understreger vigtigheden af at opretholde konvergens i aktørernes interesser for at sikre, at samarbejdet forbliver.

Ressourcer – overlap og mangler

I Winters implementeringsmodel spiller ressourcer en central rolle i den anden fase, hvor det undersøges, hvordan politiske tiltag omsættes til praksis gennem samarbejde og tilførsel af nødvendige midler. I samarbejdet ser vi, at kommunen, skolerne og DIF get2sport kan bidrage med økonomisk støtte, lokaler og faciliteter, som opfylder mange af foreningernes grundlæggende behov. DIF get2sport tilbyder viden om målgruppen samt eksponering, mens fritidsvennerne fungerer som brobyggere mellem skolen, forældre og foreningslivet. Denne koordinerende indsats, særligt med brugen af fritidsvenner som resourcepersoner og brobyggere, er også fremhævet i litteraturen som en effektiv måde at skabe stærkere bånd mellem skole og fritid, hvilket kan øge børns deltagelse i fritidsaktiviteter (Kristensen et al. 2022; Scheele et al. 2019).

Selvom disse ressourcer dækker flere væsentlige behov, er der også væsentlige mangler, som kan hæmme en bæredygtig implementering. Især efterspørger foreningerne langsigtet finansiering, der kan sikre deres stabilitet og evne til at fastholde børn i fritidsaktiviteterne, hvilket er særligt kritisk i ungdomsårene, hvor frafaldet er størst (Bals et al. 2019). Winters model peger på, at manglende ressourcer kan svække implementeringskapaciteten, og uden en stabil økonomisk basis vil det være svært at opretholde denne. Derudover er transport og praktisk hjælp til børnenes deltagelse stadig en udfordring, særligt for børn fra lavere socioøkonomiske baggrunde. Bølling (2020) viser, at frivillige ofte er nøglen til at opretholde foreningernes kapacitet, men hvis de frivilliges indsats ikke er tilstrækkelig, kan det true stabiliteten i foreningerne. Dette understreger vigtigheden af at adressere både de nuværende ressourcer og de mangler, der skal overkommes, for at sikre en langsigtet implementering.

Udfordringer i samarbejdet

Winters implementeringsmodel fremhæver, i den anden fase, betydningen af interorganisatorisk implementeringsadfærd, hvor flere aktører skal samarbejde på tværs af organisationer for at realisere politiske tiltag.

I denne undersøgelse er der tale om et komplekst interorganisatorisk samarbejde mellem fritidsvennen, kommunen, DIF get2sport, skolen og foreningerne. En af de større udfordringer i dette samarbejde er at sikre en smidig overgang fra skoletid til fritidsaktiviteter. Hvis børnene oplever problemer i overgangen, kan det udgøre en barriere for deres deltagelse i fritidsaktiviteterne. Dette understøttes af andre studier, der peger på, at gode overgange er vigtige for at fastholde børn i fritidstilbuddene (Kristensen et al. 2022).

Frivilliges indsats udgør også en væsentlig udfordring. Mange foreninger er afhængige af frivillige. Ifølge Winters model påvirker aktørernes interesser implementeringsadfærden og dermed den overordnede succes med projektet. Winters model fremhæver aktørernes interesser som en afgørende faktor, der påvirker implementeringsadfærden og dermed succesfuld implementering. Hvis de frivilliges interesser ikke er tilstrækkeligt i overensstemmelse med projektets mål, kan dette medføre vanskeligheder i samarbejdet (Winter & Nielsen 2008). Dette problem er også blevet fremhævet i anden forskning, hvor svingende frivilligindsats skaber udfordringer for foreningernes stabilitet (Bølling 2020).

Centrale faktorer for succesfuld implementering

Ifølge Winters tredje fase, implementeringsresultaterne, er der flere nøgelfaktorer, som aktørerne fremhæver som vigtige, for at implementeringen af fritidsvejledningen kan lykkes. For det første er trygge overgange fra skole til fritid nødvendige. For det andet er økonomisk støtte og ressourcer afgørende for at sikre, at foreningerne kan fortsætte deres samarbejde. Der er også brug for en klar og tydelig ansvarsfordeling mellem de involverede aktører, hvilket ifølge flere studier kan understøttes af en fritidsven (Kristensen et al. 2022; Rasch-Christensen 2024).

Samlet set viser Winters model, at aktørernes interesser, ressourcer og vilje til samarbejde er afgørende for at realisere politiktiltagets succes. Den styrkede fritidsvejledning har et stærkt potentiale, men implementeringen vil – formentlig – kun lykkes, hvis de involverede aktører fortsætter med at arbejde tæt sammen, fastholder fælles interesser og tildeler indsatsen de nødvendige ressourcer.

Konklusion

I formuleringen af indsatsen i den styrkede fritidsvejledning er der en tydelig fælles forståelse og en række konvergerende interesser blandt aktørerne – skoler, foreninger, kommunen og DIF get2sport. De deler en fælles målsætning om at skabe positive fællesskaber og fremme børns trivsel gennem fritidsaktiviteter. Derudover er der institutionel opbakning til initiativet, hvilket ifølge Winters model udgør en vigtig forudsætning for en vellykket implementering.

I selve implementeringsprocessen viser analysen, at der eksisterer betydelige ressourcer, som aktørerne kan bringe i spil – blandt andet i form af økonomisk støtte, adgang til lokaler, relationer til forældre og pædagogisk viden. Samtidig efterspørger foreningerne netop disse typer ressourcer, hvilket skaber et potentiale for synergi i samarbejdet. Winters model understreger, at både ressourcer og kapaciteten til at anvende dem hensigtsmæssigt er afgørende i denne fase – og her ses en tydelig overensstemmelse mellem behov og muligheder. Dog identificeres også flere implementeringsudfordringer, der kan påvirke processen negativt. Disse inkluderer bl.a. behovet for smidige overgange fra skole til fritid, mangel på frivillige, begrænset langsigtet finansiering, manglende transportmuligheder samt sårbare børns behov for ekstra støtte. Ifølge Winters model kan sådanne faktorer påvirke aktørernes evne og vilje til at implementere indsatsen effektivt.

Sammenfattende viser analysen, at et tæt og koordineret samarbejde – med tydelig rollefordeling, opfølgning og fortsat dialog – er nødvendigt for at realisere de fælles mål. Ved at adressere de konkrete implementeringsbarrierer og aktivere de ressourcer, der allerede er til stede blandt aktørerne, kan der skabes en indsats, som både styrker børns deltagelse i fritidslivet.

Evalueringmæssige perspektiver på baggrund af artiklens fund

Artiklens fund peger på centrale erfaringer og indsigter, som med fordel kan bringes i spil i fremtidige evalueringer af lignende indsatser. Selvom formålet med denne artikel primært har været at generere praksisnær viden gennem samskabende workshops, rummer resultaterne flere implikationer, der kan styrke evalueringers relevans og dybde i fremtidige sammenhænge:

For det første peger resultaterne på betydningen af tidlig og meningsfuld aktørinddragelse i de tidlige faser af samskabelsesprocessen. Dette bør indgå som opmærksomhedspunkt i evalueringer, der søger at afdække implementeringsvilkår, lokalt ejerskab og procesdynamikker. Evalueringer bør derfor ikke alene fokusere på effekter, men også undersøge, hvordan involvering, samarbejde og tilpasning til den lokale kontekst har været tilrettelagt – og med hvilke konsekvenser for forskellige aktørgrupper.

For det andet fremhæver fundene vigtigheden af at have fokus på de relationelle og organisatoriske dynamikker mellem de forskellige aktører (skole, forening og kommune) i evalueringen – snarere end udelukkende at måle individuelle udbytter eller effektmål. Ifølge Winters integrerede implementeringsmodel er det ikke tilstrækkeligt blot at kortlægge tilgængelige ressourcer; det er vigtigt at forstå, hvordan disse mobiliseres og anvendes i praksis. Fremtidige evalueringer kan med fordel inkludere longitudinelle elementer, der belyser udviklingen i samarbejdsrelationer, kapacitetsopbygning blandt aktører og børns faktiske deltagelse i fritidslivet over tid.

For det tredje understøtter fundene behovet for evalueringer, der fokuserer på de samskabende og kontekstnære processer, som ofte er vigtige for implementeringens succes. Det gælder især i komplekse, tværgående indsatser, hvor samarbejde, tillid og lokal tilpasning er centrale faktorer. Ved at inddrage kvalitative metoder og kontekstsensitiv analyse kan evalueringer i højere grad bidrage med viden om, hvordan sådanne samarbejder udvikles og forankres.

Anerkendelser: Der rettes en tak til de to skoler, fritidsvennerne, foreningerne, kommunen, DIF get2sport, SIKO og Boligsocialt Hus for deres involvering i projektet samt samarbejdet omkring implementeringen af Aktiv i din fritid. Endvidere rettes en særlig tak til vores kollega Lars Breum Christiansen for hans væsentlige bidrag i workshoppen, og for Birgitte Westerskov Dalgas kvalificering af artiklens indhold.

Referencer

- Agger, A. & Jensen, J.O. (2021). *Place-based co-production. Working with voluntarism in Danish urban regeneration*. I Ibsen, B. (red.), *Voluntary and Public Sector Collaboration in Scandinavia*. Cham: Springer International Publishing.
- Boliga (2023). *Ghettolisten/Parallelsamfundslisterne*. København: Boliga.
- Brandt, E. & Messeter, J. (2004). *Facilitating collaboration through design games*. *Proceedings of the Eighth Conference on Participatory Design: Artful Integration: Interweaving Media, Materials and Practices*, 1, 121-131.
- Casey, M.M., Payne, W.R., Brown, S.J. & Eime, R.M. (2009). *Engaging community sport and recreation organisations in population health interventions: Factors affecting the formation, implementation, and institutionalisation of partnerships efforts*. *Annals of Leisure Research*, 12(2), 129-147.
- Casey, M.M., Telford, A., Mooney, A., Harvey, J.T., Eime, R.M. & Payne, W.R. (2014). *Linking secondary school physical education with community sport and recreation for girls: a process evaluation*. *BMC Public Health*, 14(1), 1039-1039.
- Casto, H.G. (2016). "Just one more thing I have to do": *School-community partnerships*. *The School Community Journal*, 26(1), 139.
- DGI Fyn & Region Syddanmark (2007). *Guide til partnerskaber: om samarbejde mellem offentlige og frivillige organisationer*. Odense: DGI Fyn & Vejle: Region Syddanmark.
- Darsø, L. (2001). *Innovation in the Making*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Elsborg, P., Nielsen, G., Klinker, C.D., Melby, P.S., Christensen, J.H. & Bentsen, P. (2019). *Sports-based recreation as a means to address social inequity in health: why, when, where, who, what, and how*. *BMC Public Health*, 19(1), 1084-1084.
- Engdal, S., Hansen, H.F. & Ottesen, L.S. (2023). *Mind the gap: building bridges between public sector exercise programmes and civil society sports associations. An integrative review of the literature*. *European Journal for Sport and Society*, 20(3), 279-298.
- Flindt, M. & Østergaard, S. (2019). *Inspirationskatalog. Seks gode eksempler på samarbejder mellem skoler og fritidstilbud*. Frederiksberg: Center for Ungdomsstudier (CUR).
- Harlow, M., Wolman, L. & Fraser-Thomas, J. (2020). *Should toddlers and preschoolers participate in organized sport? A scoping review of developmental outcomes associated with young children's sport participation*. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 13(1), 40-64.
- Høyer-Kruse, J., Thøgersen, M., Støckel, J.T. & Ibsen, B. (2008). *Offentlige-frivillige partnerskaber omkring børn og fysisk aktivitet*. Serien Movements: 8. Odense: Syddansk Universitet.
- Ibsen, B. (2020). *Den frivillige kommune: samspillet mellem den frivillige og den offentlige sektor*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Ibsen, B. & Levinsen, K. (2019). *Collaboration between sports clubs and public institutions*. *European Journal for Sport and Society: Social Roles of Sport Organisations*, 16(2), 187-204.
- Jørgensen, O. & Presiler, M. (2021). *Små kår – Børn og unges opvækst i økonomisk fattigdom*. København: Egmont Fonden.
- Kristensen, M.S., Jakobsen, A.W. & Iversen, E.B. (2022). *Hvordan skabes det gode samarbejde mellem skoler og fritidsaktører? Et mixed methods review af litteratur og praksiserfaringer*. Odense: Syddansk Universitet, Institut for Idræt og Biomekanik, Center for Forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund.
- Levinsen, K., Petersen, L.S. & Iversen, E.B. (2020). *Den åbne skole og samarbejdet mellem foreninger og frivillige*. I Knudsen, L.E.D., Jensen, L.L., Thomsen, A.V. & Fredslund, M. (red.), *Åben skole*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Lundgaard Konsulenterne (2011). *Projekt kommunen og civilsamfundet*. København: Socialministeriet.
- Olson, L.A. (2018). *School-Community Partnerships: Joining Forces to Support the Learning and Development of All Students*. Washington, DC: Aspen Institute.
- Pink, S., Fors, V., O'Dell, T., O'Dell, T., Fors, V. & Pink, S. (2017). *Theoretical Scholarship and Applied Practice*. New York, NY: Berghahn Books.
- Rasch-Christensen, A. (2024). *Forskningschef: Disse vellykkede eksempler viser, hvordan fodboldindsatser kan øge elevernes trivsel*. *Idrætsmonitor.dk*, 7. oktober.
- Red Barnet (2020). *Bryd barrieren. En analyse af, hvordan flere unge i udsatte positioner kommer med i positive fællesskaber*. København: Red Barnet.
- Scheele, C.E., Vrangbæk, K. & Kriegbaum, M. (2019). *Volunteer association perceptions of municipal policy strategies to promote co-production of healthy ageing services*. *Ageing and Society*, 39(6), 1152-1171.
- Schwamberger, B. & Sinelnikov, O. (2015). *Connecting physical education to out-of-school physical activity through sport education*. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 86(9), 39-44.
- UngOdense (2022). *Opgørelser fra fritidsvejledningen ved UngOdense. Antallet af elever som fritidsvejledningen har fået til at gå til noget i skoleårene 2020/2021 og 2021/2022*. Odense: UngOdense, august.
- Voorberg, W.H., Bekkers, V.J.J. M. & Tummers, L.G. (2015). *A systematic review of co-creation and co-production: Embarking on the social innovation journey*. *Public Management Review*, 17(9), 1333-1357.
- Wates, N. (2002). *The Community Planning Handbook: How People can Shape their Cities, Towns and Villages in any Part of the World*. London: Routledge.
- Winter, S.C. & Nielsen, V.L. (2008). *Implementering af politik*. Aarhus: Systime.
- Ørngreen, R. & Levinsen, K. (2017). *Workshops as a research methodology*. *Electronic Journal of e-Learning*, 15(1), 70.
- Aarup, K. (2010). *Frivillighedens velfærdssamfund*. Frederiksberg: Frydenlund.